

בגדי קיסנינג'ר החדשים

אחת מבדיחותיו הנהדרות של מחבר גולד שווה זהב **ג'וזף הלר**, (ראה: תרגום) עוסקת ב**הנרי קיסנינג'ר**, מי שהיה מזכיר-המדינה האמריקאי. גיבור הספר, **גולד**, המנסה לרדוש בעקבות קיסנינג'ר במעלות הבית-הלבן, מצא את הבדיחה. שהופצה על קיסנינג'ר בידי סוכנות הידיעות הדנית:

קיסנינג'ר השיג ככל הנראה אריג מטוויד באיכות מעולה וביקש לתפור ממנו חליפה. חייטים בווינגטון ובניו-יורק, לאחר שמדדו אותו, אמרו שהבד אינו מספיק למכנסיים ולמקטרון תואמים. בלונדון, בצרפת ובגרמניה, לשם הגיע בשליחות דיפלומטית, חזרו על האזהרה טובי החייטים בארצות אלה. ואז הוא הגיע לירושלים וחייט יהודי אמר לו שישאיר את הבד ויחזור כעבור עשרה ימים. כשקיסנינג'ר חזר, לאחר פגישות במצריים, ערב הסעודית, סוריה ואיראן, הופתע למצוא לא רק חליפה שמתאימה לו בדיוק, אלא גם חזית, מקטרון נוסף ושני זוגות מכנסיים נוספים, שנעשו כולם מאותה מיסת בד עצמה. איך ייתכן, שאל הנרי קיסנינג'ר, שבניו-יורק, וווינגטון, לונדון, פאריס וגרמניה אמרו לי שאין מספיק בד אפילו לחליפה, וכאן בישראל הצלחת לעשות כלי-כך הרבה? כי כאן בישראל, אמר החייט היהודי, אתה לא בראדס כלי-כך גדול!...

של המחצית השנייה של המאה העשרים. שירתו מתורגמת לעברית לסיגנון שירי מעולה. אך יחד עם זאת מתעוררת השאלה בדבר הסיבה שהביאה את חברי האקדמיה השוודית להעניק לו את פרס נובל. כמ"י ייצג של השירה הפולנית, עולה עליו ה" משורר **בליג'ייב הרברט** בעוצמת שיר- רתו, כמייצגת תקופה. והסיבה שמילוש זכה לפרס היא פוליטית, והעניקה לא לי- משורר מילוש, אלא למשורר הגולה מי- לוש.

אמנות

תג'ר

מעט מאוד אלבומים המתייחסים לאמ- נים ישראלים מהשורה הראשונה רואים- אור בארץ. באתרונה ראה-אור אלבום כזה, המקדש כולו לציירת **ציונה תג'ר** (אמו של **ח"כ אברהם בן-עזון**), שהיא מי- אחרוני ציירי הנופים האבודים של ארץ- ישראל. תג'ר, נחשבת לאמן הראשון שי- גולד בארץ-ישראל, בת למישפחה ספרדית, תלמידת בצלאל שמרדה במיסודו, בוריס **ש"ץ**, למדה בפאריס והנציחה את הנופים האנושיים והפיסיים של הארץ.

אלבום זה, שכותרתו היא **ציונה תג'ר**, נפתחה בתיאורה, פרי עטו של **שלמה שבא**. בעקבותיו בא שירו של המשורר יהודה קרני בתערוכה ציונה תג'ר (1932), הנפתח ב"ציונה תג'ר הציירת / נעשתה בוגרה, / נתחקה ונתעצמה...". קטע מראיון שהעניקה ל**עזריאל קאופ-** **מן**, ששאלותיו שטוחות ואינו מעניק עומק לראיית עולמה האמנותית.

חלק מציוריה של תג'ר המופיעים בי- אלבום, מייצגים את עולמה הציורי במי-

משורר מילוש
שבא, הודונו וחתכו גרונם

משמשות לו הריסות העיר בצבע כשיר הסוס. / באצבעותיו מוחיק הוא מזכרת מפאשיסט שגל במרד...". המילחמה העולמית השנייה, השואה, תה- לייך התבהמות המין האנושי, מהווים מר- כיב חוזר ונישנה בשירת מילוש. בשירו **בן-אירופה**, הוא מבהיר את עמדתו הסר- בנית: "בשליחת אחרים למקומות המסור- כנים יותר, / בשליחהם עלי-ידי שאגות לקרב, / בנסיגתנו כשהעניין נראה אבוד... אטכנו את דלתות תאי הגז, נגנבו לחם, / ביועדנו כי יום המחיר יהיה קשה מיום האתמול... דע לכות בדיוק נמרץ את השריפה. / אחר כך תצית את הבית ויתגשם מה שמזכרה היה לקרות... הנה קם דור רציני עד מוות / המכין כלשונו בת שאנו קיבלנו בצחוק...". במסה על השירה כותב מילוש, "כי רב מרשקלה של שורה טובה אחת / מכובד דמים הרוצים הרבה".

במחזור מתון, אלבום החלומות, הוא מביא, בסדר רץ של תאריכים, בשורות בנוסח של: "ציוו עלינו לארוז את ה" חפצים, כי הבית יעלה כאש...". במחזור עיר בלי שם הוא כותב: "איזו הצוצרה מחותלת בקליפת ליבנה / תריע כפונאר לזכר הנעדרים...". שירת מילוש מבטאת עצב מהול בפסי- מיות, כמו שירו עזות, שבו הוא מציע למשוררים צעירים: "הייתי מעדיף שלא לומר כי כדור הארץ הוא חלום של מטורף / מעשייה לא כפונה, מלאת שאון וזעם...". ובשירים מתוך המחזור וזרח ה' שמש ובא השמש הוא מוסיף: "אחרי היריות, אחרי המרויב, אחרי השירים, אחרי הכביות / לא לי לקרוע התכופות ולשבור חתמת...". אין ספק שמילוש הינו משורר חשוב

שלונסקי של תג'ר
נכס'צאן ברול

טבו. החל מציור אמה, דרך נער לבן (אוסף מוסיאון ישראל), הרכבת ברחוב הרצל (אוסף מוסיאון תל-אביב) ונערה ספרדית (אוסף מוסיאון ישראל), סידרת הפרטרטים שציירה תג'ר, היא בבחינת נכס'צאן-ברול של התרבות הישראלית, כי פורטרט של המשורר **אברהם שלונסקי** (ראה: גלפון), **ג'ר'י ג'וב**, המשורר **אורי צבי גרינברג**, **אביגדור המאירי**. מאמר מיגע הוא מאמרו של **ד"ר ג'דעון עזרתי** הדיאלקטיקה הציורית של ציונה תג'ר. קטע מרתק באלבום הוא הקטע רשימות, שבו מביאה תג'ר קטעים מחייה ומעולמה, ומעולם האמנות הארצישראלית. בעקבות קטע זה, באים עשרות רישומים וציורים של תג'ר מתקופותיה השונות, שי- הבל כי לא מוינו ונופו מעט. האלבום ננעל בדברים שאותם אמרה תג'ר במסיבת יום-ההולדת ה-80 שלה. אין ספק כי אלבום זה מייצג דרך ארוכה של האמנות הארצישראלית, ואמנית הנח' שבת לאחת מהבולטות באמנות זו.

* ציונה תג'ר — אלבום: הוצאת מסדה (כריכה אלבומים + פרודוקציות).

דוויט אייזנהאור (עמוד 38), ו"יר וושינג'טון" (עמוד 90) שצריך להיות וושינג'טון ממוריאל.

שירה

משורר גולה

אשתקד מצאה לה לנכון ועדת השופ- טים של פרס נובל, להעניק את הפרס לשנת 1980 למשורר ממוצא פולני, **צ'ס" לב מילוש**. הוא נימנה עם אלה המייצ- גים במערב את דור-המשוררים הפולניים שערכם עלה לאחר המלחמה העולמית השנייה, כ**תיריאוש רזוביץ**, **זכיג'ייב הארברט** ו**ויסלאבה שימבורסקה**. מילוש, יליד ליטא (1911), עבר עם מישפחתו את המלחמה העולמית הראשונה ברוסיה. בראשית הקאריירה הספרותית שלו התחבר לחוגים ספרותיים מרכזיים- טיים. במהלך המלחמה העולמית השנייה פעל בווארשה במיסגרת תנועת ההתנגדות לנאצים, וערך את פירסומיה. בשנה ה" ראשונה שלאחר המלחמה כיהן כמזכיר- שגרירות פולין בווינגטון. בשנת 1951 הוא עזב את פולין, ועבר להתגורר בי- פאריס. כעבור 10 שנים קיבל משרה בארצות-הברית כפרופסור לשפות סלא- ביות, ומאז הוא מכהן במשרה זו באו- גיברסטית ברקלי, קליפורניה. רק לפני כחודשיים שב מילוש מגלותו לסיוור בי- פולין.

באחרונה ראה-אור קובץ עברי ראשון מתרגומי שירתו של מילוש. תחת הכותרת **זרח השמש ובא השמש** * בתרגומו של **דויד ויינפלד (ברמי)**. קובץ זה מכנס את מיבחר שירתו של מילוש, שהיא תערוכת של ניסוחי שירה הבולטים בי- פשטותם, עם כיבוד חוקי שירה קפדניים. השיר הפותח את הקובץ, פגישה, שאותו חיבר מילוש ב-1937, נפתח ב: "נסענו כטרם שחר על פני השדות הקפואים, // הכנף האדומה עלתה, עוד לילה. // וארנב עבר פתאום למולנו כמרוצה / ואחר מאתנו הצביע עליו בידו...". שיר אחר, מהידועים שבשיריו, הוא קמפו די-פיורי ("ברומא, בקמפו די-פיורי / סלים של לימון ושל זית... כאן, בכיכר הזאת / שרפו את גורדנו ברונזי, / התל- יין שלח אש במקור... זכרתי את קמפו די-פיורי / בווארשה ליד הסחרחורת...") שיר המוליד אל מוסר-ההשכל השירי, האומר: "אולי, ילמד מכאן, / עהמו / ורשאי או רומאי / סחר מבלה, אוהב / בחלפו על פני מוקדי היסורים...". על וארשה של מילחמת-העולם השנייה, כותב מילוש בכמה שירים, ובעיקר בי- וארשה: "מה מעשיך, המשורר, על חור- בות / כנסית יוחנן הקדוש, / כיום אביבי, המים זה? // כמה אתה מהרהר כאן, מקום שחרח / הנחשבת מן הויסלה מפורת / את האפק האדום של עיי חר- בות?...". את בן-התקופה מתאר מילוש בשירו דיוקן ממצצית המאה ה-20: "נחבא מאחורי חיוך האחרון, / כו לקוראי ה-

תוך שהוא מנסה לבחון את עלינותו עליו, ומרהרר במזכיר-המדינה לשעבר: "בעיני גולד היתה זו כושה וחרפה שטיפוס ניקלה זה, המואשם בתועבות איומות מכדי להימדד ורבות מספור, מסתובב לו עליו ושמה במכוניות עם נהג, במקום לטייל ככלא שפנדא עם רודולף הס, כעור גולד נאלין לנפוע במכוניות שכו" רות...".

לשיא תיאור הציניות של הפוליטיקה האמריקאית מגיע הלר, כאשר הוא מתאר את המשא-ומתן עם גולד על משרה ב" מימשל הבית-הלבן: "כח - ייך, אמר גולד בווינגטון כשראלף הציע לו לבי- חור בין (מישרת) מזכיר המדינה, שג'ר כאנגליה, שר המישפטים של ארצות- הברית, או ראש הפרי-איי-אי. בתמורה לי- מאמרו, אנו איננו חכרה או איננו שווים את המלה שלנו...". ועל ההצעה להיות מזכיר-המדינה, מסביר ראלף את מעל-ו- תיה: "ייתה לך צוות גדול לעזרה. יהיה לך סגן-תי-מזכיר-המדינה עם מפה המראה את ערי הבירה של כל המדינות בעולם ומפה אחרת עם השמות של האני- שים האחרים, כך שלא תצטרך להתקשר לעיתונים כדי לברר זאת...".

בעוד שגולד מצוי במשא-ומתן בדבר עתידו, צץ ועולה בראשו הרעיון לחבר ספר אודות קיסנינג'ר ולכנותו הפרוסי ה" קטן. כאשר נודע לבני מישפחתו של גולד כי ביקר בחזותו של קונובר, ה" תגובות הן: "אך אתה מגיע לסוסים? ממתן יהודי רוכב על סוסים? מתי למדת לרכב עם סוס?... מי שהולך לישון עם כלבים, קם עם פרעושים... פאשיסט הוא היה, ונגד ישראל, תמיד...".

מגבהי האולימפוס הווינגטוני, נופל גולד עד מהרה אל המציאות. הודעה טל- פוגית מבשרת לו כי בתו דינה סולקה מבית-הספר בניו-יורק. כאשר הוא מגיע לבית-הספר, הוא פוגש באחת ממורותיה של בתו, והוא מציע לה ברוב רהב, לבוא איתו לסטודיו שלו, שם היא משיבה לו: "אני לא יכולה להודיין אתך היום, אבל אני מוצצת טוב...". ועד מהרה הוא מתאהב במורה.

עכשיו מתמקד גולד על המישרה ב" ווינגטון, תוך שהוא נקרע בין שלוש נשים: אנדריאה הנוצריה, המורה של בתו ואשתו. ואז מגיע ההלם היהודי בחורה. איתו ס"ד מת, והוא שב לניו-יורק כדי לשבת שבעה. שם הוא מחליט כי הוא אינו רוצה במישרה ממשלתית וכי "התקופה שלו בבית הלבן נסתיימה", ושב לחיי השיגרה. בעייתו האחרונה היא לחבר ספר על ההתנסות היהודית באמרי-

קה. גולד שווה זהב הוא ספר מעולה. מעל לרמתם של ספרים אחרים בעלי רקע יהודי, שחברו באמריקה מאז המלחמה העולמית השנייה. הוא מתעלה מעל לי- חוסר התייחסות של ספרי **ברנרד מלמור**, ומעל לתייחסות העודף ומצופה השמנוניות של ספרי **סול בל**. גולד שווה זהב הוא בורלסקה מעולה, המתמקדת בתיאור ה" צביעות הקינאה ורדיפת המעמד של יהודי אמריקה. תוך הצגת השיטחיות הפו- ליטית האמריקאית בכל מעומי רדידותה. תרגומו של **דויד נגב** אינו מגיע לי- רמת תרגום מילכוד 22 לעברית. והוא לוקה בכמה שגיאות, שאסור היה להן להתפרסם בעברית, כמו "קין הודי" (עמוד 19) שצריך להיות קין אינדיאני, או "דיויד אייזנהאור" שצריך להיות

* צ'סלב מילוש — זרח השמש ובא השמש; עברית: דויד ויינפלד; הוצאת שוקן + קיבוץ המאוחד; 90 עמודים (כריכה רכה).